

зростання обсягів прямих іноземних інвестицій у розмірі до 2 млрд. доларів, а загальний позитивний вплив на доходи Держбюджету сягатиме до 3 млрд. грн. щорічно [2].

Членство в СОТ надасть стимулів та прискорить реформування аграрної політики України і зобов'яже її дотримуватись стабільної та прозорої аграрної політики. Це позитивно вплине на вітчизняні та іноземні інвестиції, які мають особливе значення для такого сектора, як сільське господарство, що потребує значного вкладення капіталу та інновацій. В результаті, Україна як член СОТ зможе швидше розвинути свій аграрний потенціал на благо всієї економіки.

Також надасть право голосу у майбутніх дебатах довкола міжнародних правил здійснення аграрної політики та торгівлі сільськогосподарською продукцією. Маючи порівняльні переваги у сільському господарстві та статус "малої" країни-експортера таких основних сільськогосподарських продуктів помірної кліматичної зони, як зерно та насіння олійних культур (а потенційно також продуктів тваринництва).

І нарешті, як член СОТ Україна зможе мати доступ до механізмів врегулювання суперечок та буде захищена від свавілля її торгових партнерів.

Підбиваючи підсумок, можна сказати, що в сучасних умовах становлення сільськогосподарської політики України має бути спрямоване на приєднання до СОТ, а цей процес є досить трудомістким, хоча багато в чому достатньо формалізованим. Але після закінчення процесу входження України в СОТ, та з набуттям Україною офіційного статусу країни-члена СОТ, буде досягнута головна мета - розширення доступу на зовнішні ринки і забезпечення національних інтересів для розвитку АПК, підвищення рівня життя, зайнятості та добробуту громадян України.

Джерела та література

1. Бойчук О.І. Продовольча безпека. Монографія. – Житомир: Полісся, 2004. – 348с.
2. Нієвський О. (2006): Бюджетна підтримка АПК. Консультативна робота AgPP2. ІЕД. <<http://ier.org.ua/papers/agpp2.pdf>>
3. Формування галузевих ринків України: перехідний період. – К.: Фенікс, 2004. – 332с.

Mgr Marzena Chmielewska¹

Warsaw Agricultural University

MAJĄTEK OBROTOWY A KONDYCJA FINANSOWA SPÓŁDZIELNI MLECZARSKICH W POLSCE

1. Wprowadzenie

Przemysł mleczarski jest istotną gałęzią gospodarki żywnościowej w Polsce. O dużej jego roli świadczy zarówno wysoki odsetek wydatków konsumentów na żywność, przeznaczanych na zakup artykułów mleczarskich, jak i znaczny udział produkcji mleka w produkcji towarowej rolnictwa. W Polsce w 2004 roku produkcja globalna mleka na mieszkańca wynosiła 301 litrów. Jest to dobry poziom na tle średniej dla świata, a nawet średniej dla Unii Europejskiej (UE)². Obecnie na rynku mleka w Polsce działa około 240 spółdzielni mleczarskich. Przemysł mleczarski można określić mianem sektora rozproszonego, jednakże stopień koncentracji w branży stopniowo wzrasta. Jednocześnie natężenie konkurencji w sektorze jest bardzo wysokie, o czym świadczy słaba kondycja finansowa tego przemysłu³.

Aktywa obrotowe to składniki majątkowe, które są zużywane lub zamieniane w środki pieniężne w trakcie działalności gospodarczej jednostki, w jednym cyklu operacyjnym. Krążąc w procesach gospodarczych zmieniają swoją postać na zasoby pieniężne i są jednymi z najważniejszych składników majątkowych w przedsiębiorstwie. Zbadanie kształtowania się kondycji finansowej w zależności od wielkości posiadanych aktywów obrotowych jest, zatem jak najbardziej uzasadnione.

Celem artykułu jest zbadanie zależności między wielkością majątku obrotowego a kondycją finansową spółdzielni mleczarskich w Polsce. Do badania wybrano, w sposób celowy, 37 spółdzielni mleczarskich położonych na terytorium całego kraju. Wybrano przedsiębiorstwa, których zarządzający wyrazili zgodę na udostępnienie niezbędnych danych oraz wykazywali zaangażowanie w problem badawczy. Analizowane spółdzielnie mleczarskie podzielono na grupy metodą tzw. kwartyli⁴. Za kryterium grupowania przyjęto wielkość majątku obrotowego w każdym z przedsiębiorstw. Zgodnie z przyjętą metodą grupowania wyodrębniono trzy grupy spółdzielni mleczarskich. Grupa pierwsza (1) objęła 25% spółdzielni o najniższych wartościach majątku obrotowego (w zaok-

¹ marzena_chmielewska@sggw.pl

² Iwan B.: *Zmiany w mleczarskiej bazie surowcowej po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej* [w:] *Agrobiznes 2005, Zmiany w agrobiznesie po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej*, pod red. S. Urbana, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 1070, Wrocław 2005, s. 343.

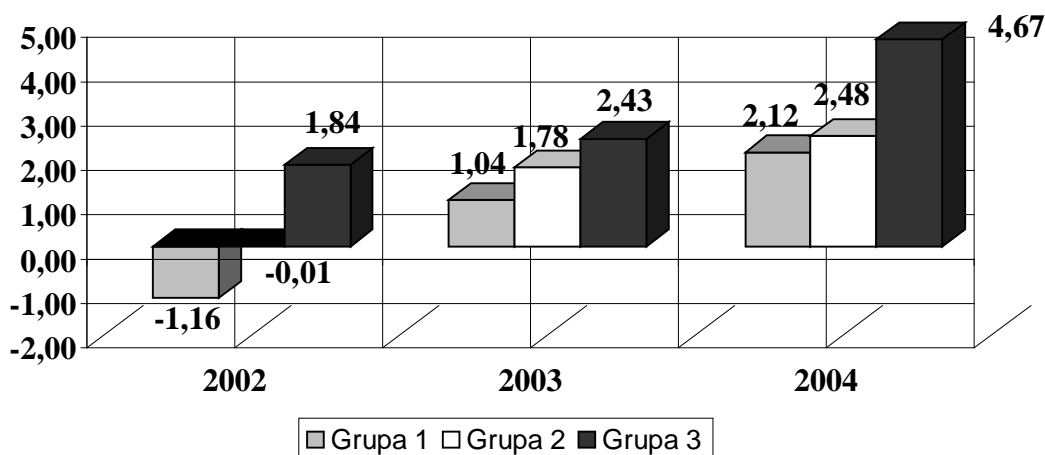
³ Mierzwa D.: *Restrukturyzacja i perspektywy rozwoju spółdzielni mleczarskich regionu dolnośląskiego na tle rozwiązań francuskich*, Zeszyty Naukowe AR we Wrocławiu, nr 463, Wrocław 2003, s. 161-163.

⁴ Metoda kwartyli polega na sortowaniu rosnąco, badanej zbiorowości według jednej określonej cechy, a następnie na podzieleniu na grupy obejmujące po 25% ilości badanych obiektów, można na tej podstawie wyodrębnić dwie, trzy lub cztery grupy z badanej zbiorowości, w zależności od zróżnicowania przedziałów wartości przed przystąpieniem do grupowania.

ragleniu do pełnych jednostek), w grupie drugiej (2) znalazło się 50% liczby badanych przedsiębiorstw o średniej wielkości majątku obrotowego, natomiast w grupie trzeciej (3) znalazło się 25% zbiorowości o najwyższych wartościach majątku obrotowego. Liczebność poszczególnych grup w całym okresie badawczym była taka sama i wynosiła: w grupie pierwszej 10 spółdzielni, w grupie drugiej 18 spółdzielni i w grupie trzeciej 9 spółdzielni mleczarskich. Okres badawczy obejmuje lata 2002 – 2004. W celu przeprowadzenia analizy obliczono takie wskaźniki jak: wskaźnik rentowności funduszu własnego oraz rentowności majątku, wskaźnik dźwigni finansowej, wskaźnik zadłużenia ogólnego, wskaźnik rotacji należności oraz zapasów.

2. Wyniki badań

Na rys. 1 przedstawiono kształtowanie się wskaźnika rentowności majątku obliczonego jako relacja zysku netto do wielkości aktywów. Najwyższą rentownością charakteryzowały się spółdzielnie w grupie trzeciej (o najwyższym poziomie majątku obrotowego) w 2004, w której efektywność wykorzystania majątku wyniosła 4,67%. Spółdzielnie w najniższej wartości aktywów obrotowych (grupa pierwsza) oraz średnim poziomie majątku obrotowego (grupa druga) w 2002 roku były nierentowne.

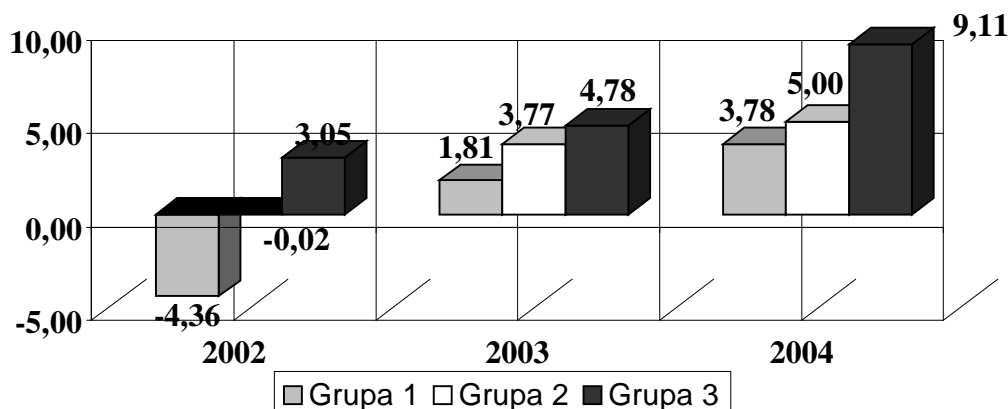
Rys

1. Wskaźnik rentowności majątku (%)

Źródło: opracowanie własne.

Sytuacja taka spowodowana była osiągnięciem straty netto przez te spółdzielnie w omawianym roku. W latach 2002 – 2004 najwyższe wartości wskaźnika rentowności majątku z wyraźną tendencją wzrostową osiągały spółdzielnie o najwyższym majątku obrotowym – grupa trzecia.

Wskaźnik rentowności funduszu własnego został obliczony jako stosunek zysku netto do funduszu własnego spółdzielni mleczarskich (rys. 2). Analogicznie jak w przypadku rentowności majątku, spółdzielnie z grupy pierwszej i drugiej w 2002 roku były nierentowne. Najwyższą efektywnością wykorzystania funduszu własnego charakteryzowały się spółdzielnie z grupy trzeciej (o najwyższym poziomie majątku obrotowego) w całym okresie badawczym, a najkorzystniejszą wartość osiągnęły w 2004 roku, w którym wskaźnik rentowności funduszu własnego wyniósł 9,11%.

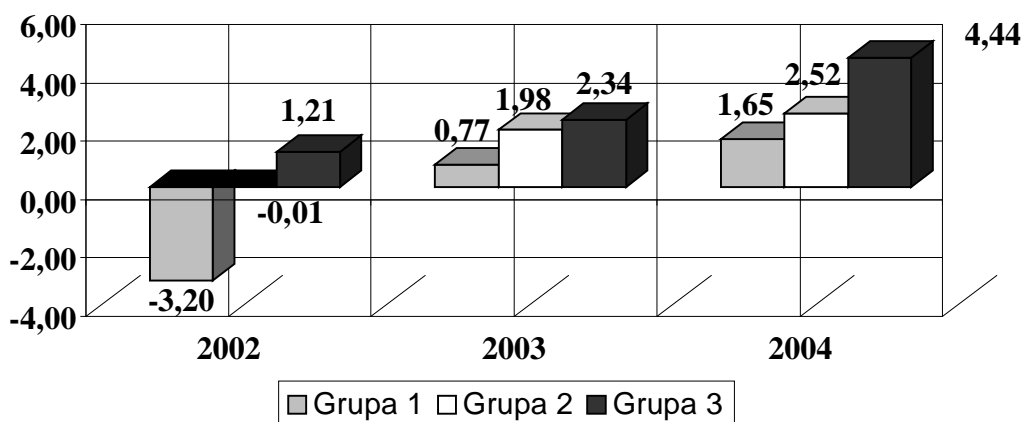
Rys. 2. Wskaźnik rentowności funduszu własnego (%)

Źródło: opracowanie własne.

W latach 2002 – 2004 wskaźnik rentowności wykazywał tendencję wzrostową w każdej z grup analizowanych spółdzielni co było sytuacją korzystną i dowodem na osiąganie przez spółdzielnie mleczarskie coraz wyższego zysku netto.

Na rys. 3 przedstawiono kształtowanie się wskaźnika dźwigni finansowej, który określa efektywność wykorzystania kapitału obcego w spółdzielniach mleczarskich. Najlepiej wykorzystywały kapitał obcy spółdzielnie

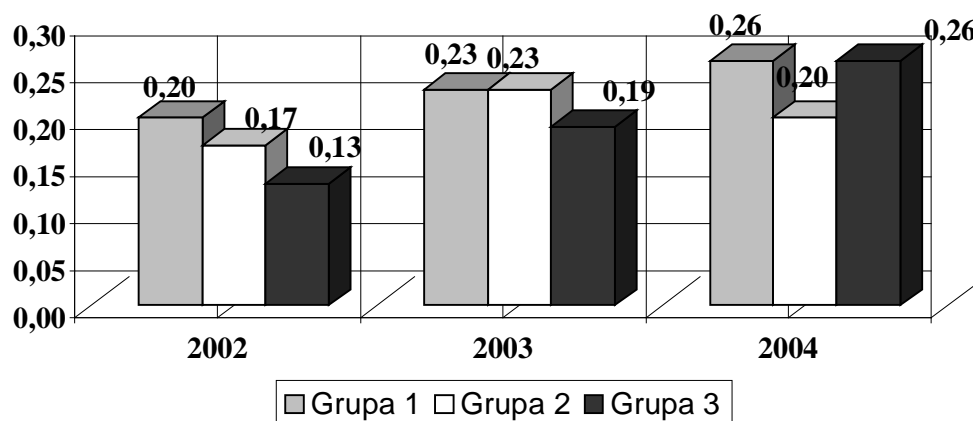
o najwyższym majątku obrotowym – grupa trzecia, w całym analizowanym okresie. Najwyższy wskaźnik osiągnęły jednak w 2004 roku, w którym wynosił on 4,44%. Podobnie jak poprzednie wskaźniki, również wskaźnik dźwigni finansowej wykazywał trend rosnący w całym okresie badawczym. W 2002 roku spółdzielnie o najniższym poziomie aktywów obrotowych osiągnęły stratę z tytułu wykorzystania kapitału obcego na poziomie -3,20%. Reasumując, najefektywniej kapitałem obcym zarządzały spółdzielnie o najwyższym majątku obrotowym.

Rys. 3. Wskaźnik dźwigni finansowej (%)

Źródło: opracowanie własne.

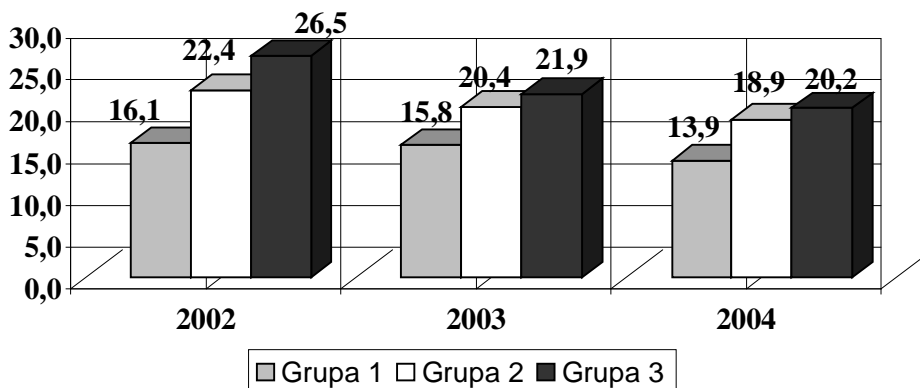
Rys. 4 przedstawia poziom wskaźnika płynności natychmiastowej w poszczególnych grupach spółdzielni mleczarskich. W całym okresie badawczym różnice pomiędzy grupami spółdzielni były na ogół niewielkie i kształtowały się na poziomie mieszczącym się w optymalnym przedziale (od 0,2 do 0,5), z wyjątkiem roku 2002 i 2003. W latach tych w spółdzielniach o średnim i najwyższym poziomie majątku obrotowego odnotowano wielkość wskaźnika płynności natychmiastowej na poziomie 0,17 (grupa druga) oraz 0,13 (grupa trzecia). W roku 2003 spółdzielnie w grupie pierwszej i drugiej, oraz w 2004 roku spółdzielnie z grupy pierwszej i trzeciej osiągnęły identyczne wielkość płynności natychmiastowej, która wyniosła odpowiednio w 2003 roku 0,23 i w 2004 roku 0,26. Reasumując najkorzystniejsze wskaźniki wypłacalności gotówkowej osiągały spółdzielnie o najniższym i średnim poziomie majątku obrotowego, z wyjątkiem roku 2004, w którym spółdzielnie z grupy trzeciej również osiągnęły najwyższy poziom omawianego wskaźnika w tym okresie.

Rys. 4. Wskaźnik płynności natychmiastowej

Źródło: opracowanie własne.

Wskaźnik rotacji zapasów w dniach określa liczbę dni utrzymywania zapasów produktów w spółdzielniach mleczarskich (rys. 5). Najkrócej utrzymywały zapasy spółdzielnie o najniższym poziomie majątku obrotowego (grupa pierwsza) w całym badanym okresie. Jest to sytuacja korzystna ponieważ produkty mleczarskie są łatwo psujące się i nadmierne ich utrzymywanie rodzi nie potrzebny wzrost kosztów.

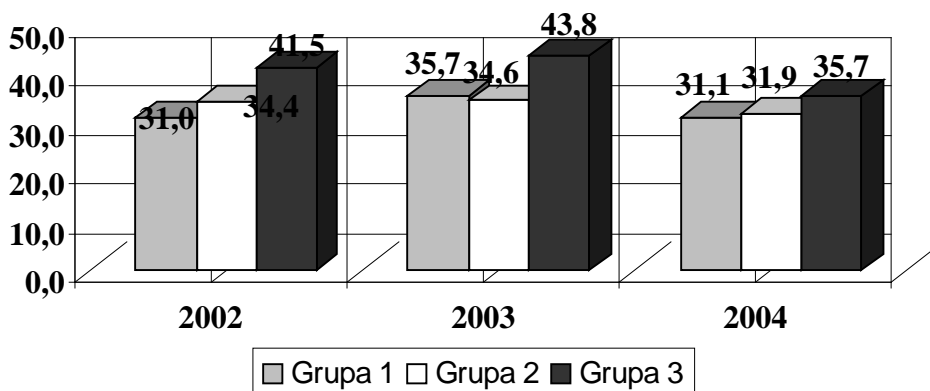

Rys. 5. Wskaźnik rotacji zapasów (dni)

Źródło: opracowanie własne.

Najniższy poziom wskaźnika rotacji zapasów w dniach osiągnęły spółdzielnie z grupy pierwszej w 2004 roku, w którym wyniósł on 13,9 dnia. Najdłużej magazynowane zapasy były w grupie trzeciej spółdzielni – o najwyższym poziomie majątku obrotowego w analizowanym okresie. Sytuacja taka może być spowodowana tym, iż zbyt duży majątek obrotowy powoduje dłuższy okres zamiany produktów w środki pieniężne i wydłużenie okresu magazynowania produktów.

Wskaźnik rotacji należności ukazuje liczbę dni w jakiej spółdzielnie mleczarskie otrzymują należności od odbiorców produktów mleczarskich (rys. 6). Najdłużej oczekują na należności spółdzielnie w grupie trzeciej, w której wskaźnik obrotu należnościami był najwyższy w całym okresie badawczym i wynosił 41,5 dni w 2002 roku, 43,8 dni w 2003 roku oraz 35,7 dni w 2004 roku.

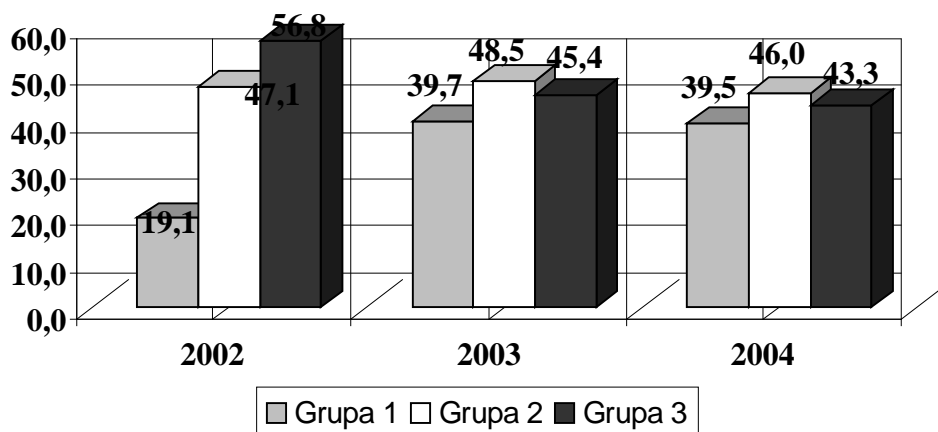

Rys. 6. Wskaźnik rotacji należności (dni)

Źródło: opracowanie własne.

Sytuacja taka może być spowodowana prowadzeniem dość liberalnej polityki kredytowej przez te spółdzielnie wobec odbiorców produktów mleczarskich, bądź trudnościami z windykacją należności. Najniższy poziom wskaźnika rotacji należności osiągnęły spółdzielnie w grupie pierwszej (o najniższym poziomie aktywów obrotowych) w 2002 roku, w którym wynosił on 31 dni. Spółdzielnie z tej grupy osiągały najkrótszy okres windykacji należności od odbiorców w całym okresie badawczym, z wyjątkiem roku 2003, w którym to najniższy wskaźnik rotacji należności osiągnęły spółdzielnie o średnim poziomie majątku obrotowego.

Wskaźnik zadłużenia ogólnego został obliczony jako relacja zobowiązań do wielkości majątku w spółdzielniach mleczarskich (rys. 7). Najwyższym zadłużeniem charakteryzowały się spółdzielnie o najwyższym poziomie majątku obrotowego w 2002 roku, w którym wyniósł 56,8%. Omawiany wskaźnik w okresie badawczym nie wykazywał jednoznacznej tendencji.

Rys. 7. Wskaźnik zadłużenia ogólnego (%)

Źródło: opracowanie własne.

Najniższy poziom zadłużenia ogólnego osiągnęły spółdzielnie w grupie pierwszej w 2002 roku, w którym wyniósł 19,1%. Tak niski poziom wskaźnika zadłużenia spowodowany był w tej grupie spółdzielni niewielkim udziałem zobowiązań długoterminowych.

3. Wnioski

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie zależności między wielkością majątku obrotowego a kondycja finansową spółdzielni mleczarskich w Polsce. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. Najwyższą rentownością majątku i funduszu własnego charakteryzowały się spółdzielnie z grupy trzeciej, o najwyższym poziomie majątku obrotowego. Spółdzielnie w tej grupie również najbardziej efektywnie wykorzystywały pozyskiwany kapitał obcy. Reasumując, najkorzystniejsze wielkości wskaźników rentowności oraz dźwigni finansowej osiągały spółdzielnie mleczarskie o największych aktywach obrotowych.
2. Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, iż wielkość majątku obrotowego nie różnicuje poziomu płynności w spółdzielniach mleczarskich. We wszystkich grupach spółdzielni można stwierdzić niewielkie różnice w poziomie wskaźnika płynności natychmiastowej. Najwyższą płynność natychmiastową, na poziomie 0,26 w 2004 roku osiągnęły spółdzielnie w grupie pierwszej (o najniższym majątku obrotowym) oraz w grupie trzeciej o największych aktywach obrotowych.
3. Wskaźniki sprawności gospodarowania – rotacji należności i zapasów zależały od wielkości majątku obrotowego. Najniższy poziom wskaźnika rotacji należności w dniach osiągnęły spółdzielnie w grupie pierwszej (o najmniejszym majątku obrotowym), najwyższe natomiast spółdzielnie z grupy trzeciej o największych aktywach obrotowym. Analogiczna sytuacja wystąpiła w przypadku wskaźnika rotacji zapasów w omawianych grupach spółdzielni mleczarskich.

Literatura

1. Iwan B.: Zmiany w mleczarskiej bazie surowcowej po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej [w:] Agrobiznes 2005, Zmiany w agrobiznesie po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, pod red. S. Urbana, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 1070, Wrocław 2005,
2. Mierzwa D.: Restrukturyzacja i perspektywy rozwoju spółdzielni mleczarskich regionu dolnośląskiego na tle rozwiązań francuskich, Zeszyty Naukowe AR we Wrocławiu, nr 463, Wrocław 2003,